

NATIONAL
ASSOCIATION OF
SCHOOL
PSYCHOLOGISTS

ስለ ፈታካዊ ሀክት ለልጆች ማረዳት፡
ጠቃሚዎች ለወላጆችና ለአስተማሪዎች

በከፍተኛ ደረጃ ዝናን ያተረፉ የሀክት ተግባራት፡ በተለይም በት/ቤቶች፡ አደጋው የሚመጣውን ወይም ደርሻቸው ወይም የሚፈቅሯቸው አደጋ ላይናቸው ብዙ ወቅቶች ልጆችን ለያደናግርና ለያስፈራራ ይችላል። ምን ግብረጭስ መዘከር እንዳለባቸው መረጃና አመራር ለማግኘት አቅጣጫ የደረሱትን ይመለከታሉ። የወትሮ ሁኔታና ደህንነት እንዳለ በሚገባ ጥንቃቄ ለሰላማዊነትና ለሰላም ልጆችና አስተማሪዎች ልጆች ደህንነት እንዳለባቸው መረጃ ይሰጣሉ።

1. ልጆች ደህና መጣቸውን አረጋግጠዋቸው፡ ት/ቤቶች በሞት ያሳዩ ሁኔታ ላይ እንዳሉ አስምደው፡ ስሜታቸውን በአግባቡ መሆኑን አረጋግጠዋቸው፡ የሚሳገቡ ሁኔታ ስፈጠር ሀላፊዎች ተገቢ መሆናቸውን አስረዱ፡ ልጆች ስለሰላማቸው እንዲያስተዳድሩ ፍቃዱ፡ ትክክለኛ እይታ እንዲሰጥላቸው አድርጉ፡ እነዚህን ምስክሮች በሚገባ ሁኔታ እንዲገልጹ አግዟቸው።
2. ለመጽደቅ ግዜ ስጡ ምን ያህል መረጃ መስጠት እንዳለባቸው ለመገንዘብ ጥያቄዎቻቸውን መሆኑ አድርጉ፡ ትእዛዛት ይተረጎሙ፡ ልጆችና ወጣቶች በአብዛኛው ስሜታቸው ለመገንዘብ ሀላፊዎች የሚገኝ ፍላጎት እንዳላቸው ተከታታይ፡ ለምሳሌ ምግብ ስታዘጋጁ ሆነ የቀየሩ ስራ ስታከናውኑ ሳጡ ሳትሆኑ ሲያንገዙ፡ ከጭንቀቱ መጭንቀሻ ሲሆኑ ለልጆች መጻፍ፡ መታዘብ ወይም የኪነ ጥበብ አቅድ ይመረጣሉ፡ ትንንሽ ልጆች ስሜታቸውን ለመለየትና ለምሳሌ ተጨማሪ ለያስፈልጋቸው ይቻላል (ለምሳሌ ስእል መሳል፡ የስእል መጽሃፍ መጻፍ፡ ወይም አይነ ህሊናዊ ትያትር)።
3. መግለጫዎቻቸውን በተገቢው መንገድ ገንቢና አበልጸጊ አድርጉ።
 - የገታቸውን አላማታ ት/ቤት ልጆች ት/ቤታቸውን የሚያሳዩ ሰዎችና መሆናቸውንና ስሜታቸውን ስላታወቁ ስላይ ማግኘታቸውን ከመጥናት ጋር ተመዝግቦ ሆነ አጫጭ፡ ቀላል መረጃ ያስፈልጋቸዋል። የወጭዊ መረጃዎች መቀላቀል ልጆች እንዲያረጋግጡ ማሳወቅ፡ ልጆች በጭንቀት ባለበት ወቅት ከትኩረት ለመቆራረጥ ስለሚታዩ ወጥረው፡ እና በትንሹ ቀን የአስቸኳይ ሁኔታ ልማዶች ማካሄድን የመሳሰሉ የት/ቤት የደህንነት ምክላፎች ስጡ።
 - የከፍተኛ ኤሌሜንታሪ የመካከለኛ ት/ቤት ጀማሪ ልጆች በርግጠኛ ደህና ስለመመለሳቸውና ት/ቤታቸው ላይ ምን በመካሄድ እንዳለ ይበልጥ አፋቸውን ሞልተው ጥያቄዎች ያቀርባሉ። ሃቁን ከቅዠት ለመለየት ድጋፍ ያስፈልጋቸዋል። አስተማማኝ ት/ቤቶችን ለማቅረብ ት/ቤቶችና የህብረተሰቡ መሪዎች ስለሚያከናውኗቸው ጥረቶች ተወያዩ።
 - የመካከለኛ ት/ቤት ከፍተኛ ከፍተኛ የ2ኛ ደረጃ ት/ቤት ተማሪዎች በት/ቤት በህብረተሰብ ስለሚገኙ ሀክቶች ማሸ ሽ ጠቅላላና የተለያዩ አስተያየቶች ይኖሯቸዋል። ት/ቤቶችን ይበልጥ አስተማማኝ ለመረጃና በህብረተሰቡ አስታይ ሁኔታዎችን ለመከላከል ተጨማሪ ሳቦችን ያጋራሉ። የት/ቤት ደህንነት መረጃዎችን በመስተል (ለምሳሌ ባይተዋሮች ህንጻ እንዲደርሱ ባለሙያዎች፡ እንግዳ ሰዎች ቅጥር ግቢ ወዘተ ሲታዩ በመከታተል፡ በተማሪዎች ወይም በህብረተሰብ አስተዳደር በመከታተል፡ እንዲሁም ለስሜታዊ ፍላጎቶች ድጋፍ በሚረዱ ት/ቤቶች ዘላቂ የሆነ አስተማማኝነት እንዲኖራቸው ተማሪዎች ያላቸውን ማሻ ትክክል ስጡ።

4. የደህንንነት ቅደምተከተል ሂደቶች ገምገማ፡ ይህም በቤትና በት/ቤት ሂደቶችንና መከላከያዎችን ያጠቃልላል፡፡ አስፈሪ ነገር ሲገኝ ጥማቸውን አደጋ ሲሰማቸው ልጆች ሄደው መግናኘት ያለባቸው ቢያንስ አንድ አቅጣጫም የደረሰ ሰው ሊኖራቸው ይገባል፡፡
5. የልጆችን ስማዊ ሁኔታ አስተዋለ፡፡ አንዳንድ ልጆች ሲጋታቸው በቃል መግለጽ ሊሰናቸው ይችላሉ፡፡ በስነ ምግባር፣ በምግብ ፍላጎት፣ እና በአንቅልፍ ይዞታ ለሰማቸው መታየት የልጆችን መጪቅና ምሽት ማግኘት ያመቻላል፡፡ በአብዛኛዎቹ ልጆች፣ እነዚህ ምልክቶች በጽናናትና ከግዜ ሂደት ጋር ይቃላሉ፡፡ በሆንም አንዳንድ ልጆች ደብልጥ ለተጠናከረ አደጋ ሊጋለጡ ይችላሉ፡፡ ከዚህ ቀደም አስመልክቶ የሚገኝ ወይም የቅርብ ዘመድ መላየት ያጋጠማቸዋል፡፡ ከጭቀትና ከሌላ የአእምሮ በሽታ የሚከሰቱ፣ ወይም ሌላ ፍላጎት ያላቸው ልጆች ከሌሎች በበለጠ ለአስቃቂ አደጋ የሚጋለጡባቸው፣ የሚሰጋቸው ነገር ካለ የአእምሮ ጠፍ ባለሞት እርዳታ ፈልጉ፡፡
6. የንደነዚህ አይነት ሁኔታዎች በቴሌቪዥን ማሳየት ቀንሶ/ከልከለ፡፡ በቴሌቪዥን ማሳየት ቀንሶ/ከልከለ፡፡ ቴሌቪዥኑም የጋራ ክፍል/አዳራሽ መሆን አለመሆኑን አስተዋለ፡፡ ለእድገት ተግባራዊ ሆኖ መሄድ፣ በተለይ በትንንሽ ልጆች ጭቀት ወይም መደናገር ሊያስከትል ይችላል፡፡ በልጆች ፊት፣ በጎረቤቶችም በሆነ፣ አዋቂዎች እርስበርሳችሁ ስለሚሰጡ ጋጣቸው ይዘት ጥንቃቄ አድርጉ፣ ለቂምባቸው፣ ለጥላቻ፣ እና በንደፊት ለተጥላ አስተያየት የሚሰጣቸውን መለጥጥ ውስጥ አጥፉ፡፡
7. የዘልምድ አሰሪን አጥብቃችሁ ያዙ፡፡ ቅደምተከተሉን የጠበቀ አሰሪ አስተማሻና የአካል ጠፍን የሚያራምድ ነው፡፡ ልጆቹ በቂ አንቅልፍ መደባቸውን ምክብር የአካል እንቅስቃሴ ማግኘታቸውን አረጋግጡ፡፡ በትምህርት ስራቸው ከትምህርት ውጭ ጥያቄዎችን ያሳያቸው እንቅስቃሴዎችን አበረታቷቸው ከአቅም ውጭ ሆነ ባቸው ከመላክ ግን አትገፋፉባቸው፡፡

ከልጆች ጋር ስትነጋግሩ ትከረት የሚደረግባቸውን ጥቦች

- ት/ቤቶች ለደህንነት አስተማሻ በታዎች ናቸው፡፡ ት/ቤት ሰራተኞች ከወላጆች ከህዝብ ደህንነት አቅራቢዎች (የቀበሌው ፖሊስና አሳት አደጋ፣ አስቸር ኮይ ደረሰኞች፣ ሀኪሞች፣ ወዘተ) ጋር አብረው ይሰራሉ፡፡ ደህንነታችሁን ለመጠበቅ፡፡
- የት/ቤት ህንጻ አስተማሻ ነው ምክንያቱም ... (የት/ቤት ልዩ ስርዓቶችን/ሂደቶችን ጥቀስ)፡፡
- በት/ቤት ደህንነት ሀላፊነትም ላሉ አሉ፡፡ አስተዋይ ሀሳቦች ሊሰጡዎት ይገባል፡፡ ደንጋጠሙ ይመራቸዋል የሚሰኩት ስርዓት ነገር ሲታይ ወይም ስትሰማላቸው ሰው አስታውቁ፡፡
- በሚታወቅ፡ በመገኘትና በሃላፊ መከላከል ልዩነት አለ፡፡ ለታዎች አዋቂ ሰው የምትታወቁትና የምትሰማውን በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ በመንገር ጉዳትን የሚከላከል አስፈላጊ መሆኑን ያሳውቁት ትችላላችሁ፡፡
- ከሀላፊነቱ በላይ የከፋ ነገር ሊኖር ይችላል ብሎ መሰማቸውን አያስፈልግም፡፡ ማንም እንኳን መገኘቱ ነገር ምንግዘም አይመስልም ብሎ ፍጹም መሆኑን መጠበቅ ባይቻልም ት/ቤታችንን የሚካ አንድ ነገር ሊሆን ይችላል እና የመገንዘብ አለመሆኑን ያሳያቸው አባባሎች ልዩነት መኖሩን መገንዘብ አስፈላጊ ነው፡፡
- ቅጥ የለሽ ሀክት ለመገምገም ሊሆን ይችላል፡፡ የሚሰጡት ሰላምና የሚሰጡት ሰላም አሰሪዎችን በመቃወም፣ የተለያዩ አሰሪዎችን በመቃወም፣ እና ከጓደኞቻችሁን ከቤተሰብ ጋር በመሆን መቆየት እንዲቻልና በሁኔታዎቹ መጪቅ እንዲቻል አደራ፡፡
- አንዳንድ ጊዜ ሰዎች ሌሎችን የሚዳደሩ ሰላም ይፈጽማሉ፡፡ ንደታቸውን መቆጣጠር አይቻልም ደረጃ ወይም አልኮል አስከራቸው ይሆናል፡፡ ወይም ከአእምሮ ህመም በመከላከል ትላይ ይሆናሉ፡፡ አዋቂዎች (ወላጆች፣ መምህራን፣ የፖሊስ ሰራተኞች፣ ደክተኞች፣ የሃይማኖት መቃቸኞች) እነዚህን ሰዎች ለመደባትና ሌሎችን ከመደባት እንዲቆጠቡ አጥብቀው ይሰራሉ፡፡ ከፋ ሲሰማሉ ስንደርድር እርዳታ እንደፊት ማግኘት እንደምትችሉና ከድረው ከአልኮል እንደፊት እንደምትችሉ መቆየት ለሀላፊነትም አስፈላጊ ነው፡፡
- ከጠቃሚዎች/ሽጉጦች ሌሎች መረጃ ይገኛል፡፡ ሌላ ግለሰብ መረጃ እንዳለው ካወቃችሁ ለአዋቂ ሰው ነገር፡፡ መረጃዎችን ማግኘት መቻል ወደ ነፍስ አጥፊ ሀክት ከመጣ ማወቅ ታላቅ አደጋዎች አንዱ ነው፡፡
- ሀክት ምንጊዜም ግል ችግር መፍቻ አይደለም፡፡ በት/ቤት የጸረ-ሀክት ፕሮግራም በመሳተፍ፣ የግጭት እርቅ አማካኝነት መቆየት በመሆኑ፣ እና ጓደኛ ከንደፊት፣ ጭቀት፣ ወይም ከሌሎች ለቆጣጠራቸው ከሚችሉ ሁኔታዎች ሲታገል ከአዋቂ እርዳታ በመጨረሻ ተመራጭ የአወንታዊ መፍትሄ አካል መሆን ይችላሉ፡፡

ስለ ት/ቤት ደህንነት፣ ስለሀክት መከላከል፣ ስለልጆች አእምሮ መግባት፣ እና ስለጠቃሚዎች ግብረመጠን፣ NASP ለወላጆችና መምህራን ተጨማሪ መረጃ በሚሰጠው ድረ ገጽ አስፍሯል www.nasponline.org፡፡
 ©2006, National Association of School Psychologists, 4340 East West Highway #402, Bethesda, MD 20814